

РОЗДІЛ II. КОНСТИТУЦІЙНЕ ПРАВО; МУНІЦИПАЛЬНЕ ПРАВО

УДК 342.4

DOI <https://doi.org/10.26661/2616-9444-2020-2-04>

Охоронна функція галузі конституційного права України: теорія та практика

Сінькевич О. В.

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка,
вул. Володимирська, 60, Київ, Україна*

Ключові слова:

конституційне право, конституційне право як галузь права, конституціоналізм, функції конституційного права, галузеві функції, функції права, охоронна функція.

У статті констатовано, що охоронна функція галузі конституційного права України не є домінуючою, якщо порівнювати її з галузевою регулятивною функцією. Цьому є низка пояснень, частина яких ґрунтується на природі охоронної функції права в цілому, а частина – на особливостях галузі конституційного права України зокрема. Так, фахівці з теорії держави й права переконані: охоронна функція права посідає особливе, специфічне місце в системі функцій права, вона є гарантією реалізації регулятивної функції права. Отже, регулятивна функція є більш самостійною, самодостатньою. Вона не може ефективно здійснюватися без охоронної функції, однак охоронна функція не може виконуватися без функції регулятивної.

Найбільше уваги в сучасній національній юридичній літературі приділяється ролі не охоронної, а регулятивної функції галузі конституційного права; різні прояви й аспекти охоронної функції досліджені фрагментарно. Метою статті є окреслення сутності охоронної функції галузі конституційного права України й демонстрація її найбільш яскравого прояву (діяльність Конституційного Суду України).

У висновках підкреслено, що охоронна функція тісно пов'язана з юридичною відповідальністю – здебільшого ретроспективною, але також і з проспективною. Аналіз юридичної відповідальності як реакції держави на правопорушення надав підстави запропонувати вважати: держава в особі органів публічної влади може проявляти цю реакцію як через покарання протиправної поведінки, так і через заохочення такої поведінки, яка повністю відповідає правовим положенням. Отже, ретроспективна юридична відповідальність охоплюється переважно охоронною функцією права, тоді як проспективна юридична відповідальність найбільш яскраво проявляється в практичній реалізації таких функцій права, як виховна й інформаційна.

Перспективи подальших творчих розвідок у цьому напрямі полягають у тому, що охоронна функція права може домінувати над регулятивною функцією галузі конституційного права лише в тих сферах, де поширена саморегуляція, а отже, свідомо майже не застосовується регулятивна функція (громадянське суспільство, органи самоорганізації населення тощо).

Protective function of the branch of constitutional law of Ukraine: theory and practice

Sinkevych O. V.

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Volodymyrska str., 60, Kyiv, Ukraine*

Key words:

constitutional law, constitutional law as branch of law, constitutionalism, functions of constitutional law, branch functions, functions of law, protective function.

The article states that the protective function of the branch of constitutional law of Ukraine is not dominant, if we compare it with the branch regulatory function. There are a number of explanations for this, some of which are based on the nature of the protective function of law in general, and some on the peculiarities of the field of constitutional law of Ukraine in particular. Thus, experts in the theory of state and law are convinced that the protective function of law occupies a special, specific place in the system of functions of law, it is a guarantee of regulatory law. Thus, the regulatory function is more independent, self-sufficient. It cannot be effectively carried out without a protective function – however, a protective function cannot exist without a regulatory function.

Most attention in the modern national legal literature is paid to the role not of protective, but of regulatory function of the branch of constitutional law; various manifestations and aspects of the protective function have been studied in fragments. The purpose of the article is to outline the essence of the protective function of the branch of constitutional law of Ukraine and to demonstrate its most striking manifestation (activity of the Constitutional Court of Ukraine).

The conclusions emphasize that the security function is closely linked to legal liability – mostly retrospective, but also prospective. The analysis of legal liability as a reaction of the state to the offense gave grounds to suggest that the state, represented by public authorities, may show this reaction both by punishing illegal behavior and by encouraging such behavior that fully complies with legal provisions. Thus, retrospective legal liability is covered mainly by the protective function of law, while prospective legal liability is most clearly manifested in the practical implementation of such functions of law as educational and informational.

Prospects for further creative explorations in this direction are that the protective function of law can dominate the regulatory function of constitutional law only in those areas where self-regulation is widespread, and therefore – deliberately almost no regulatory function (civil society, self-organization bodies of the population, etc.).

Постановка проблеми. Охоронна функція галузі конституційного права України не є домінуючою, якщо порівнювати її з галузевою регулятивною функцією. Цьому є низка пояснень, частина яких ґрунтується на природі охоронної функції права в цілому, а частина – на особливостях галузі конституційного права України зокрема.

Так, фахівці з теорії держави й права переконані: «охоронна функція права посідає особливе, специфічне місце в системі функцій права, вона є гарантією реалізації регулятивної функції права» (І. А. Курцев) [7, с. 9]. Отже, регулятивна функція є більш самостійною, самодостатньою. Вона не може ефективно здійснюватися без охоронної функції, однак охоронна функція не може виконуватися без функції регулятивної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Найбільше уваги в сучасній національній юридичній літературі приділяється ролі не охоронної, а регулятивної функції галузі конституційного права; різні прояви та аспекти охоронної функції досліджені фрагментарно. У цілому щодо її аналізу слід відзначити публікації автора статті, присвячені функціональним розробкам у галузі конституційного права України [1; 2]. Також як приклади застосування функціонального аналізу зі зверненням до охоронної функції галузі конституційного права варто згадати праці вчених, які досліджували той чи інший інститут конституційного права (залучення громадськості до прийняття важливих рішень з питань державного й місцевого значення [3; 4], місцевого самоврядування [5], захисту прав людини за допомогою

потенціалу Конституційного Суду України як єдиного органу конституційного правосуддя [6]).

Метою статті є окреслення сутності охоронної функції галузі конституційного права України й демонстрація її найбільш яскравого прояву (діяльність Конституційного Суду України).

Основний текст. Хоча І. А. Курцев вважає, що «охоронна функція права – це такий відносно відосблений прогресивний вплив однорідного юридичного впливу на свідомість, волю й поведінку людей, який націлений на підтримування в нормальному стані суспільних відносин, правового статусу громадян, колективів і організацій» [7, с. 8], варто погодитись з ним лише частково.

Безперечно, охоронна функція тісно пов'язана з юридичною відповідальністю.

Ще в 1972 р. С. С. Алексеев як одну з характерних рис юридичної відповідальності називав «тільки ретроспективний аспект» [8, с. 372], однак йому опонували інші вчені, зокрема фахівці з галузевих наук. Так, Ю. С. Шемшученко, В. Л. Мунтян і Б. Г. Розовський запропонували вважати, що не варто «виключати можливості існування позитивної відповідальності» (1978 р.) [9, с. 18]. О. В. Сурилов влучно додав, що «позитивна відповідальність – це різноманітне сплетіння моральних, етичних, професійних, політичних і юридичних ознак» (1989 р.) [10, с. 400].

Перша позиція, сформульована С. С. Алексеевим, наявна й у сучасній українській юридичній літературі. Наприклад, Л. А. Луць переконана: «юридична відповідальність – передбачений нормативно-правовими приписами обов'язок правопорушника зазнати негативних юридичних наслідків за вчинення правопорушення» [11, с. 345]. Однак більшість дослідників надають перевагу іншій позиції, яка полягає в тому, що юридична відповідальність має як негативний (ретроспективний), так і позитивний (проспективний) характер. Так, досліджуючи теоретичні підходи до визначення поняття «юридична відповідальність», Є. Ю. Подорожній пояснив це таким чином: «формулюючи визначення поняття «юридична відповідальність», перш за все слід виходити з того, що оцінку відповідності (чи невідповідності) поведінки суб'єктів правовим нормам здійснюють державно-владні суб'єкти, а отже, відповідальність слід розглядати як форму реакції держави на протиправні дії» [12, с. 9]. Відтак держава в особі органів публічної влади може проявляти цю реакцію як через покарання протиправної поведінки, так і через заохочення такої поведінки, яка повністю відповідає правовим положенням.

Ця теза надає підстави сформулювати, що ретроспективна юридична відповідальність охоплюється переважно охоронною функцією права, тоді як проспективна юридична відповідальність

найбільш яскраво проявляється в практичній реалізації таких функцій права, як виховна й інформаційна (у цьому випадку не мається на увазі так звана відповідальність без вини, яка притаманна низці галузей права, у першу чергу цивільному праву [13, с. 31]).

Варто навести ще один приклад: О. С. Лапшина, досліджуючи охоронну функцію права, розмірковує: «визнання прав і свобод людини й громадянина вищою цінністю, обрання нашою державою курсу на побудову правової держави й формування громадянського суспільства зумовлюють особливу роль охоронної функції в забезпеченні прав і свобод людини та створенні стану їх захищеності. Однак реалії сучасного часу свідчать, що правопорушність проникла в усі сфери життєдіяльності суспільства й держави: політичну, економічну, законодавчу, управлінську, соціальну, військову та інші. Колосального розмаху набули організовані форми злочинної діяльності й корумпованість службовців усіх гілок і рівнів державної влади, а також органів місцевого самоврядування. Реакцією громадян на безсилля державної влади, її корумпованість стали правовий нігілізм, масове невиконання обов'язків, неповага до органів державної влади й державних службовців, що є свідченням низької ефективності охоронної функції права» [14, с. 3]. Знов-таки, тут варто було б вести мову не лише про охоронну функцію, але й про виховну, і про інформаційну.

Що ж до особливостей галузі конституційного права України, то, як і в будь-якій іншій демократичній державі, у її основі є низка принципів, що надають перевагу «повсякденному» застосуванню галузевої регулятивної функції й «точковому», «винятковому» застосуванню галузевої охоронної функції.

Т. М. Радько запропонував уважати, що «головними (пріоритетними) об'єктами охоронної функції права є конституційний лад, громадський і правовий порядок, стабільність, безпека, всі форми власності, права, свободи й законні інтереси громадян» [15]. Це загальне твердження є справедливим і стосовно галузі конституційного права.

Як приклад реалізації охоронної функції галузі конституційного права слід навести діяльність єдиного органу конституційної юрисдикції України в напрямі визнання неконституційними певних актів.

Відповідно до Закону України від 13 липня 2017 р. «Конституційний Суд України <...> є органом конституційної юрисдикції, який забезпечує верховенство Конституції України, вирішує питання про відповідність Конституції України законів України та в передбачених Конституцією України випадках інших актів, здійснює офіційне тлумачення Конституції України, а також інші повноваження відповідно до Конституції

України» (курсив наш – О. С.) [16]. Аналогічне положення містилося також і в попередній редакції цього Закону від 16 жовтня 1996 р., ст. 13 «Повноваження Конституційного Суду України» якого передбачало, що «Конституційний Суд України приймає рішення та дає висновки у справах щодо: 1) конституційності законів та інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим...» [17].

Хронологічно першим рішенням єдиного органу конституційної юрисдикції, у якому йшлося про конституційність положень конкретного нормативно-правового акту, стало Рішення у справі про акти органів Верховної Ради України від 23 червня 1997 р. Доволі символічним є те, що проблема, яка постала перед Конституційним Судом України, стосувалась одразу кількох важливих для функціонального аналізу галузі конституційного права питань.

Перше питання – це уточнення кола повноважень Конституційного Суду України. Вирішення цього питання є важливим для розуміння змісту охоронної функції галузі конституційного права України.

Друге питання – це особливості застосування на території України нормативно-правових актів, прийнятих за часів СРСР, а також після проголошення незалежності України, але до прийняття Конституції 1996 р. Вирішення цього питання є важливим для розуміння змісту регулятивної функції галузі конституційного права України.

Отже, Рішення у справі про акти органів Верховної Ради України, окрім іншого, наочно демонструє тісний зв'язок між охоронною та регулятивною функціями галузі конституційного права України.

Також цікавим є той факт, що справу було ініційовано за конституційним поданням народних депутатів України. Аналіз практики Конституційного Суду України свідчить про те, що якраз за конституційними поданнями народних депутатів України ініціюється найбільша кількість справ (щоправда, введення інституту конституційної скарги через кілька років здатно змінити цю статистику).

Як зазначено в тексті Рішення, «підставою для розгляду справи згідно з ч. 1 ст. 71 і ст. 75 Закону України «Про Конституційний Суд України» стала наявність спору стосовно поширення юрисдикції Конституційного Суду України з питань про відповідність Конституції України законів й інших правових актів, прийнятих до набуття чинності Конституцією України, на правові акти органів Верховної Ради України» [18].

Суб'єкти права на конституційне подання справедливо послалися на п. 1 ст. 150 Конститу-

ції України, відповідно до якого Основний Закон відносить до повноважень Конституційного Суду України, у тому числі, «вирішення питань про відповідність Конституції України (конституційність) законів й інших правових актів Верховної Ради України, актів Президента України, актів Кабінету Міністрів України, правових актів Верховної Ради Автономної Республіки Крим» [19].

Під час аналізу можливості розгляду питання щодо відповідності Конституції України нормативно-правових актів, прийнятих до набуття нею чинності, єдиний орган конституційної юрисдикції справедливо зауважив, що «поширення юрисдикції Конституційного Суду України на закони та інші правові акти, прийняті до набуття чинності Конституцією України (28 червня 1996 р.), в принципі узгоджується з п. 1 розділу XV «Перехідні положення» Конституції України: «Закони та інші нормативні акти, прийняті до набуття чинності цією Конституцією, є чинними в частині, що не суперечить Конституції України» [18]. Тим самим було продемонстровано прихильність до таких принципів конституційного права, як принцип верховенства закону та принцип законності.

Під час аналізу можливості розгляду питання щодо відповідності Конституції України нормативно-правових актів, прийнятих до набуття нею чинності, єдиний орган конституційної юрисдикції справедливо взяв до уваги:

- принцип системності, відповідно до якого законодавство України являє собою систему – сукупність нормативно-правових актів, прийнятих у різні періоди (до проголошення незалежності країни, після проголошення незалежності, але до прийняття Конституції, та, нарешті, після прийняття Основного Закону України 1996 р.);

- принцип історизму, відповідно до якого слід брати до уваги не лише формальні, але й сутнісні ознаки органів Верховної Ради як УРСР, так і України;

- принцип розподілу державної влади на три гілки (принцип конституційного права України), відповідно до якого єдиним органом законодавчої влади України є Парламент України – Верховна Рада України, а тому словосполучення «органи Верховної Ради України» в аналізованому контексті слід застосовувати з певними історичними обмеженнями.

На підставі застосування цих принципів єдиний орган конституційної юрисдикції України справедливо дійшов висновку, відповідно до якого проголосив «визнати положення підп. 2 п. 3 розділу IV «Прикінцеві та перехідні положення» Закону України «Про Конституційний Суд України» № 422/96-ВР в частині віднесення до юрисдикції Конституційного Суду України

питань про відповідність Конституції України (конституційність) правових актів органів Верховної Ради України таким, що не відповідає Конституції України, крім нормативних актів Президії Верховної Ради України, прийнятих до набуття чинності Конституцією України» [18].

Висновки та пропозиції. Підкреслено, що охоронна функція тісно пов'язана з юридичною відповідальністю – здебільшого ретроспективною, але також і з проспективною. Аналіз юридичної відповідальності як реакції держави на правопорушення надав підстави запропонувати вважати: держава в особі органів публічної влади може проявляти цю реакцію як через покарання протиправної поведінки, так і через заохочення

такої поведінки, яка повністю відповідає правовим положенням. Отже, ретроспективна юридична відповідальність охоплюється переважно охоронною функцією права, у той час як проспективна юридична відповідальність найбільш яскраво проявляється в практичній реалізації таких функцій права, як виховна й інформаційна.

Перспективи подальших творчих розвідок у цьому напрямі полягають у тому, що охоронна функція права може домінувати над регулятивною функцією галузі конституційного права лише в тих сферах, де поширена саморегуляція, а отже, свідомо майже не застосовується регулятивна функція (громадянське суспільство, органи самоорганізації населення тощо).

Література

1. Сінькевич О. В. Функції науки конституційного права України: постановка питання. *Сучасні правові системи світу в умовах глобалізації: реалії та перспективи* : Міжнародна науково-практична конференція, м. Київ, 9–10 березня 2018 р. Київ : Центр правових наукових досліджень, 2018. С. 26–27.
2. Сінькевич О. В. Функції конституційного права: оновлення каталогу. *Пріоритети розвитку юридичних наук у XXI столітті* : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції, м. Одеса, 12–13 квітня 2019 р. Одеса : Причорноморська фундація права, 2019. С. 22–24.
3. Нестерович В. Ф. Інституційне утвердження електронних петицій в Україні у контексті зарубіжного досвіду. *Віче*. 2015. № 22. С. 18–23.
4. Нестерович В. Ф. Конституційно-правова модернізація органів державної влади у рамках утвердження демократії участі в Україні. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія «Юридична»*. 2016. № 1. С. 67–76.
5. Мішина Н. В. Органи самоорганізації населення у системі місцевого самоврядування. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2019. Т. XXIII. С. 84–91.
6. Мішина Н. В. Конституційна скарга та індивідуальна заява до Європейського суду з прав людини як юридичні гарантії прав людини в Україні. *Право України*. 2018. № 12. С. 178–196.
7. Курцев И. А. Проблемы реализации охранительной функции права: автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Краснодар, 2008. 28 с.
8. Алексеев С. С. Проблемы теории права : курс лекций : в 2 т. Т. 1 : Основные вопросы общей теории социалистического права. Свердловск : Свердловский юридический институт, 1972. 394 с.
9. Шемшученко Ю. С., Мунтян В. Л., Розовский Б. Г. Юридическая ответственность в области охраны окружающей среды. Киев : Наукова думка, 1978. 280 с.
10. Сурилов А. В. Теория государства и права: учебное пособие. Киев, Одесса : Вища школа, 1989. 439 с.
11. Луць Л. А. Загальна теорія держави та права : навчально-методичний посібник Київ : Атіка, 2007. 412 с.
12. Подорожній Є. Ю. Теоретичні підходи до визначення поняття «юридична відповідальність». *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2014. № 3. С. 6–15.
13. Немцева А. О. Теоретичні аспекти відповідальності без вини у цивільному праві. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2015. № 4. С. 27–32.
14. Лапшина О. С. Охранительная функция права в системе функций права и государства : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Тольятти, 2011. 26 с.
15. Цикаришвили О. Г. Охранительная функция российского права : дис. ... канд. юрид. наук. Саратов, 2008. 178 с. URL: <https://www.dissercat.com/content/okhranitel'naya-funktsiya-rossiiskogo-prava>
16. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.
17. Про Конституційний Суд України : Закон України від 16 жовтня 1996 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 49. Ст. 272.
18. У справі щодо відповідності Конституції України (конституційності) положення підпункту 2 пункту 3 розділу IV Закону України «Про Конституційний Суд України» стосовно правових актів органів

Верховної Ради України (справа про акти органів Верховної Ради України) : Рішення Конституційного Суду України від 23 червня 1997 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-97>.

19. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР / *Верховна Рада України. Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

References

1. Sinkevych O. V. (2018). Funktsiyi nauky konstytutsiynoho prava Ukrayiny: postanovka pytannya [Functions of the science of constitutional law of Ukraine: questioning]. *Suchasni pravovi systemy svitu v umovakh hlobalizatsiyi: realiyi ta perspektyvy : Mizhnarodna nauково-praktychna konferentsiya, m. Kyiv, 9–10 bereznya 2018*. K.: Tsentr pravovykh naukovykh doslidzhen. P. 26–27. [in Ukrainian].
2. Sinkevych O. V. (2019). Funktsiyi konstytutsiynoho prava: onovlennya katalogu [Functions of constitutional law: updating the catalog]. *Priorytety rozvytku yurydychnykh nauk u XXI stolitti : Materialy mizhnarodnoyi nauково-praktychnoyi konferentsiyi* (m. Odesa, Ukrayina, 12–13 kvitnya 2019). Odesa: Prychornomorska fundatsiya prava. P. 22–24. [in Ukrainian].
3. Nesterovych V. F. (2015). Instytuttsiynе utverdzhennya elektronnykh petytsiy v Ukrayini u konteksti zarubizhnogo dosvidu [Institutional approval of electronic petitions in Ukraine in the context of foreign experience]. *Viche*. № 22. P. 18–23. [in Ukrainian].
4. Nesterovych V. F. (2016). Konstytutsiyno-pravova modernizatsiya orhaniv derzhavnoyi vlady u ramkakh utverdzhennya demokratiyi uchasti v Ukrayini [Constitutional and legal modernization of public authorities in the framework of establishing democracy of participation in Ukraine]. *Naukovyy visnyk Lvivskoho derzhavnoho universytetu vnutrishnikh sprav. Seriya yurydychna*. № 1. P. 67–76. [in Ukrainian].
5. Mishyna N. V. (2019). Orhany samoorhanizatsiyi naseleння u systemi mistsevoho samovryaduvannya [Bodies of self-organization of the population in the system of local self-government]. *Naukovi pratsi Natsionalnoho universytetu “Odeska yurydychna akademiya”*. P. 84–91. [in Ukrainian].
6. Mishyna N. V. (2018). Konstytutsiyna skarha ta indyvidualna zayava do Yevropeyskoho sudu z prav lyudyny yak yurydychni harantiyi prav lyudyny v Ukrayini [Constitutional complaint and individual application to the European Court of Human Rights as legal guarantees of human rights in Ukraine]. *Pravo Ukrayiny*. № 12. P. 178–196. [in Ukrainian].
7. Kurtsev Y. A. (2008). Problemy realizatsiyi okhranytelnoy funktsiyi prava [Problems of realization of protective function of the law]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Krasnodar. 28 p. [in Ukrainian].
8. Alekseev S. S. (1972). Problemy teoryi prava : kurs lektsiy [Problems of the theory of law: a course of lectures] : Vol. 1 : Osnovnye voprosy obshchey teoryi sotsyalistycheskogo prava. Sverdlovsk : Sverdl. yuryd. yn-t. 394 p. [in Ukrainian].
9. Shemshuchenko Y. S., Muntyan V. L., Rozovskyy B. H. (1978). Yurydycheskaya otvetstvennost v oblasti okhrany okruzhayushchey sredy [Legal responsibility in the field of environmental protection]. K.: Naukova dumka. 280 p. [in Ukrainian].
10. Surylov A. V. (1989). Teoryya hosudarstva i prava: ucheb. posob. [Theory of State and Law: textbook]. K., Odesa: Vyscha shkola. 439 p. [in Ukrainian].
11. Luts L. A. (2007). Zahalna teoriya derzhavy ta prava : navch.-metod. posib. [General theory of state and law: teaching method.]. Kyiv : Atika. 412 p. [in Ukrainian].
12. Podorozhniy Y. Y. (2014). Teoretychni pidkhody do vyznachennya ponyattya “yurydychna vidpovidalnist” [Theoretical approaches to the definition of “legal liability”]. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu vnutrishnikh sprav*. № 3. P. 6–15. [in Ukrainian].
13. Nyemtseva A. O. (2015). Teoretychni aspekty vidpovidalnosti bez vyny u tsyvilnomu pravi [Theoretical aspects of liability without fault in civil law]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoyi Rady Ukrayiny*. № 4. P. 27–32. [in Ukrainian].
14. Lapshyna O. S. (2011). Okhranytelnaya funktsyya prava v systeme funktsiyi prava y hosudarstva [The protective function of law in the system of functions of law and the state]: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk. Tolyatty. 26 p. [in Ukrainian].
15. Tsykaryshvily O. H. (2008). Okhranytelnaya funktsyya rossyiskohoprava [The protective function of Russian law]: dys. ... kand. yuryd. nauk. Saratov: 20. as of 01.07.2020, available at : <https://www.dissercat.com/content/okhranitelnaya-funktsiya-rossiiskogo-prava> [in Ukrainian].
16. On Constitutional Court of Ukraine: Law of Ukraine, June, 3, 2017, as of 01.07.2020, available at : <https://www.rada.gov.ua>
17. On Constitutional Court of Ukraine: Law of Ukraine, October, 16, 1996, as of 01.07.2020, available at : <https://www.rada.gov.ua>

18. U spravi shchodo vidpovidnosti Konstytutsiyi Ukrayiny (konstytutsiynosti) polozhennya pidpunktu 2 punktu 3 rozdiliv IV Zakonu Ukrayiny “Pro Konstytutsiynyy Sud Ukrayiny” stosovno pravovykh aktiv orhaniv Verkhovnoyi Rady Ukrayiny (sprava pro akty orhaniv Verkhovnoyi Rady Ukrayiny) [In the case of compliance of the Constitution of Ukraine (constitutionality) with the provisions of subparagraph 2 of paragraph 3 of section IV of the Law of Ukraine “On the Constitutional Court of Ukraine” concerning legal acts of the Verkhovna Rada of Ukraine (case of acts of the Verkhovna Rada of Ukraine)]: Rishennya Konstytutsiynoho Sudu Ukrayiny vid 23 chervnya 1997, as of 01.07.2020, available at : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v002p710-97> [in Ukrainian].
19. Constitution of Ukraine 1996, as of 01.07.2020, available at : <https://www.rada.gov.ua>.